A photograph of a thermal power plant situated in a valley. On the left, a tall, slender chimney with alternating red and white horizontal bands rises into the sky. In the center, a large, multi-story industrial building is visible. To the right, a large, cylindrical cooling tower is emitting a thick, white plume of steam that rises high into the air. The background consists of rolling green hills under a blue sky with scattered white clouds. The foreground shows a dirt road winding through a grassy field.

TREĆI IZVJEŠTAJ O EKONOMSKOJ
(NE)ISPLATIVOSTI IZGRADNJE
DRUGOG BLOKA
TERMoeLEKTRANE PLJEVLJA

1.	SADRŽAJ	1
2.	UVOD	2
3.	AGENCIJA OTVARA PUT ZA POČETAK GRADNJE DRUGOG BLOKA	3
3.1.	Agencija daje „zeleno svjetlo“ za elaborat, uprkos brojnim primjedbama	3
3.2.	MANS podnosi tužbu Upravnom sudu	4
4.	EPCG TRAŽI INTEGRISANU DOZVOLU	4
4.1.	EPCG prvi put otkriva da razmatra opciju da ne gradi Drugi blok	5
4.2.	Krah pregovora sa Škoda Prahom	7
4.3.	EPCG mijenja plan i projektuje da Prvi blok radi do 2043. godine	8
5.	ITALIJANSKA A2A POKRENULA PROCEDURU IZLASKA IZ EPCG	9
5.1.	Studija slučaja: „Neslavno strateško partnerstvo EPCG i A2A“	9
5.1.1.	Predprivatizacioni period	9
5.1.2.	Vlada 2008. pokreće privatizaciju EPCG	10
5.1.3.	Tender za dokapitalizaciju objavljen 2009. godine	10
5.1.4.	Italijanska A2A na jesen 2009. ulazi u EPCG	12
5.1.5.	Italijanska A2A se obavezala na ispunjenje 20 indikatora	13
5.1.6.	Italijanska kompanija nije dostigla ugovorene indikatore	14
5.1.7.	Izmjene vlasničkog kapitala u 2014. godini	18
5.1.8.	Stari ugovor sredinom 2016. Vlada zamijenila novim	18
5.1.9.	Italijanska A2A u julu 2017. pokreće postupak izlaska iz EPCG	20
5.1.10.	Komisija za hartije od vrijednosti početkom 2018. odobrava smanjenje kapitala	21

2. UVOD

Ovaj Izvještaj je treći koji Nevladina organizacija MANS objavljuje u vezi projekta izgradnje nove termoelektrane (TE) u Pljevljima i obuhvata aktivnosti koje je Vlada Crne Gore preduzimala tokom 2017. i početkom 2018. godine. Prethodna dva izvještaja MANS je objavio u februaru 2016. godine¹ i u februaru 2017. godine.²

Tokom prethodnih godina, projekat gradnje nove TE u Pljevljima postao je jedan od najkontroverznijih u zemlji i prate ga oštre kritike civilnog sektora i dijela stručne javnosti da je ekonomski neisplativ i sa dalekosežnim negativnim posledicama po zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Sredinom 2017. godine MANS je došao po podataka koji su pokazali da Elektroprivreda Crne Gore (EPCG) prvi put ozbiljno razmatra opciju da ne gradi Drugi blok TE, a krajem iste godine sa češkom kompanijom Škoda Praha je raskinut ugovor o izgradnji Drugog bloka, jer nije uspjela da pronađe finansijera. Stoga se EPCG okrenula ekološkoj rekonstrukciji Prvog bloka i najavila ulaganja od blizu 50 miliona eura za te svrhe.

Pored toga, ono što je obilježilo 2017. godinu u energetskej kompaniji je najava izlaska dugogodišnjeg strateškog partnera - italijanske kompanije A2A. Vlada je prihvatila ponudu A2A za kupovinu njenog manjinskog paketa akcija za cijenu od 250 miliona eura, ali do početka 2018. godine nije bilo poznato kako će taj finansijski aranžman biti realizovan.

3. AGENCIJA OTVARA PUT ZA POČETAK GRADNJE DRUGOG BLOKA

Početak 2017. godine obilježili su pokušaji češke kompanije Škoda Praha, sa kojom je pola godine ranije potpisan ugovor o izgradnji Drugog bloka TE,³ da pronađe finansijera za projekat,⁴ a paralelno je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine ubrzala aktivnosti za izdavanje saglasnosti na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju nove termoelektrane.

3.1. Agencija daje „zeleno svijetlo“ za Elaborat, uprkos brojnim primjedbama

Agencija je još u novembru 2016. godine pokrenula postupak za donošenje Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Termoelektrane II,⁵ koji je uradio slovenački konzorcijum predvođen firmom Esotech iz Velenja.⁶ Radilo se o gotovo identičnom Elaboratu⁷ koji je, četiri godine ranije, konzorcijum predvođen istom firmom uradio za potrebe EPCG.⁸

U prvom izvještaju Komisije za ocjenu Elaborata, sa kraja 2016. godine, naveden je niz primjedbi i zatraženo od EPCG da ga dopuni.⁹ **Komisija je iznijela čak 83 pojedinačne primjedbe.**

¹ Izvještaj o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvjestajTE-Pljevlja.pdf>

² Drugi izvještaj o ekonomskoj (ne) isplativosti Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2017. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2017/05/TEPljevlja2mn.pdf>

³ Link: <http://pvportal.me/2016/09/potpisan-ugovor-o-igradnji-drugog-bloka-te-pljevlja/>

⁴ Članak na Portalu Vijesti pod nazivom "I General Electric gradi Drugi blok" od dana 06. februara 2017. godine; link: <http://www.vijesti.me/vijesti/i-general-electric-gradi-drugi-blok-923523>

⁵ Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu izgradnje Termoelektrane Pljevlja II, oktobar 2016. godine; javna rasprava je održana u postojećoj Termoelektrani u Pljevljima dana 17. novembra 2016. godine

⁶ Uz Esotech se u konzorcijumu pojavljuje i preduzeće Erico Velenje

⁷ Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu izgradnje Termoelektrane Pljevlja II, novembar 2012. godine; ovaj dokument EPCG nikada nije javno objavila, ali ga je Nevladina organizacija MANS dobila zahvaljujući „zviždaču“ iz EPCG

⁸ Konzorcijum su činili još Erico Velenje i Premogovnik Velenje

⁹ Izvještaj o ocjeni Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane Pljevlja, Kalušići, KO Iliino brdo, Opština Pljevlja od dana 29. novembra 2016. godine; Rješenje o obrazovanju Komisije je Agencija za zaštitu prirode i životne

Komisija od EPCG zatražila da izradi studiju o uticaju na zdravlje

Neke od najkarakterističnijih primjedbi koje je iznijela Komisija za ocjenu Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima su:

- nijesu prikazani statistički podaci na osnovu kojih je utvrđeno da su privatna i zajednička ložišta u gradu najveći izvor zagađenja vazduha;
- opis projekta je uopšten i dati su nepotpuni parametri i karakteristike kotla, kvaliteta pogonskog goriva i planirane tehnologije;
- navedeno je da će se novi blok snage 254 MW snabdijevati ugljem iz Pljevaljskog bazena, a dati su podaci o eksploatacionim rezervama iz bazena Pljevlja i Maoče;
- lokacija Potrlica za odlaganje nus produkata iz TE je u suprotnosti sa Detaljnim prostornim planom, gdje se predviđa deponovanje na prostoru Šumani;
- izgradnjom Drugog bloka biće regulisan deficit električne energije u zemlji, a zatim se kaže da će se električna energija koristiti za izvoz;
- za sadržaj radionuklida u okolini Pljevalja su korišteni podaci stari 10 i više godina i potrebno je uraditi nove analize;
- dati alternative prečišćavanja gasova: otprašivanje, odsumporavanje i smanjenje NOx;
- uraditi zdravstvenu studiju i procjenu uticaja na zdravlje ljudi koristeći se poznatim metodologijama vrednovanja i objavljene literature.

U februaru 2017. godine Komisija je ocjenjivala inovirani Elaborat o uticaju na životnu sredinu, koji je u međuvremenu dostavila EPCG. Iako je prethodno iznijela čitav niz primjedbi, od kojih EPCG pojedine nije uopšte prihvatila, Komisija je u završnom izvještaju ipak predložila davanje saglasnosti na dokument.¹⁰

Tako **EPCG nije izradila zdravstvene studije i procjene uticaja na zdravlje ljudi, koje su prvobitno zatražene od nje.** Kako je EPCG tvrdila, takva studija prevazilazi obim samog Elaborata, a njena izrada sa aspekta reprezentativnosti bi morala uzeti u obzir i djelovanje drugih privrednih subjekata u Pljevljima, prvenstveno Rudnika uglja Pljevlja i individualnih ložišta.

Pored toga, **ostalo je otvoreno pitanje da li bi se za rad Drugog bloka uglj koristio iz ležišta Maoče, kao i gdje će biti lokacija nove deponije za odlaganje nusprodukata.** Za rješavanje zagađenja vazduha navedeno je da će prvo biti urađena ekološka sanacija postojeće TE, zatim će biti pušten u rad novoizgrađeni Drugi blok TE, a paralelno će biti sprovedena i toplifikacija grada Pljevlja.

Na bazi takvog izvještaja Komisije, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dala je saglasnost na inovirani Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Termoelektrane II u februaru 2017. godine,¹¹ kojim je EPCG obavezana da u roku od dvije godine pribavi dozvolu za gradnju nove termoelektrane. Time je bio otvoren put da češka kompanija Škoda Praha može pokrenuti proceduru dobijanja građevinske dozvole i početi gradnju nove TE u Pljevljima.

---

sredine donijela dana 11. novembra 2016. godine, broj 02: UPI-1807/14, i nju su činili: Emir Redžepagić, kao predsjednik, i članovi Milutin Ostojić, Adis Balota, Svetozar Vušović, Radomir Džarić, Jugoslav Žic, Miodrag Babić, Izet Dervišević, Dušan Pavićević, Emir Vesković, Slavko Radonjić, Gordana Đukanović i Boris Nišavić; odgovori Agencije za zaštitu životne sredine MANS-u po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, brojevi MANS-a 16/106032-106035 od dana 26. decembra 2016. godine

¹⁰ Izvještaj o ocjeni inoviranog Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane Pljevlja, Kalušići, KO Ilino brdo, Opština Pljevlja, od dana 20. februara 2017. godine; odgovori Agencije za zaštitu životne sredine MANS-u po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, brojevi MANS-a 17/109829-109830 od dana 30. marta 2017. godine

¹¹ Rješenje Agencije za zaštitu životne sredine broj 02-UPI-1807/36 od dana 22. februara 2017. godine, kojim se daje saglasnost na inovirani Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju i eksploataciju Drugog bloka Termoelektrane Pljevlja, Kalušići, KO Ilino Brdo, Opština Pljevlja;

3.2. MANS podnosi tužbu Upravnom sudu

U aprilu 2017. godine **MANS je podnio tužbu Upravnom sudu Crne Gore radi poništaja Rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine**, kojim je data saglasnost na inovirani Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Termoelektrane II.¹²

MANS je u tužbi ukazao da Agencija zainteresovanim subjektima nije omogućila uvid u inovirani Elaborat na koji je data saglasnost, čime im nije dala mogućnost dostavljanja primjedbi i sugestija na taj dokument, čime je prekršen Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Do početka 2018. godine sudski postupak bio je u toku.

4. EPCG TRAŽI INTEGRISANU DOZVOLU ZA PRVI BLOK

Tokom 2017. godine EPCG je intenzivno radila na dobijanju integrisane dozvole za rad Prvog bloka TE u Pljevljima, ali do kraja te godine nije uspjela da je dobije, tako da je čitav postupak pomjeren za 2018. godinu. Međutim, dokumentacija koju je EPCG dostavila Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, a na osnovu koje je trebalo da joj bude izdata integrisana dozvola, prvi put je nagovijestila da u državnoj energetske kompaniji ozbiljno razmatraju i opciju da se ne gradi Drugi blok TE.

4.1. EPCG prvi put otkriva da razmatra opciju da ne gradi Drugi blok

Zahtjev za izdavanje integrisane dozvole za rad postojeće termoelektrane EPCG je podnijela još krajem decembra 2016. godine, a uz njega je dostavila i odgovarajuću dokumentaciju.¹³ Međutim, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je nekoliko dana kasnije zatražila od EPCG da dopuni dokumentaciju i ostavila joj rok od šest mjeseci da to učini.¹⁴

EPCG je prikazala da će TE Pljevlja od 2018. do kraja 2023. smanjiti rad na ukupno 20.000 sati u tom periodu, što je u skladu sa odlukama Energetske zajednice o ograničavanju emisije štetnih gasova.¹⁵ S obzirom da TE Pljevlja radi oko 7.000 sati godišnje, to znači da bi u narednom šestogodišnjem periodu njen rad bio prepolovljen (sa oko 42.000 radnih sati na ukupno 20.000 radnih sati).

Međutim, iako projektuje duplo manji rad, **EPCG navodi da će joj godišnje za rad TE Pljevlja biti potrebno oko 1,6 miliona tona uglja, što je potrošnja na sadašnjem nivou**, odnosno pri uslovima u kojima elektrana radi oko 7.000 sati godišnje. Takođe, u narednim godinama se planira proizvodnja električne energije na nivou od 1.400 gigavata godišnje, što približno odgovara proizvodnji kao u prethodnim godinama.¹⁶

Životna sredina zbog rada TE značajno narušena

U opisu postojećeg stanja, EPCG je u zahtjevu za izdavanje integrisane dozvole saopštila da tokom rada TE Pljevlja, čija je osnovna djelatnost proizvodnja električne i toplotne energije iz uglja, nastaju veće količine dimnih gasova koji sadrže štetne materije.¹⁷

¹² Tužba NVO MANS iz Podgorice protiv Ministarstva održivog razvoja i turizma od dana 19. aprila 2017. godine, broj tužbe 2337/17

¹³ Zahtjev za izdavanje integrisane dozvole (broj EPCG 10-00-70262 od dana 22. decembra 2016. godine), koji je podniet Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine

¹⁴ Dopis Agencije za zaštitu prirode i životne sredine broj 02 UPI-2231/2 od dana 28. decembra 2016. godine; Agencija je zatražila da EPCG dodatno dostavi Akt o pravu korišćenja prirodnih bogatstava i Plan mjera za sprječavanje udesa i ograničavanje njihovih posledica, kao i mišljenje nadležnog organa da li je Odluka broj 2016/19/MC-ENC Ministarskog savjeta Energetske zajednice pravno obavezujuća i integrisana u pravni sistem Države Crne Gore

¹⁵ Decision No 2016/19/MC-ENC of Ministerial Council of the Energy Community D/2016/19/MC-EnC: on autorising exemption of plants from compliance with the emission limit values set by Directive 2001/80/EC of the European Parliament and of the Council

¹⁶ Izveštaj o stanju energetskeg sektora Crne Gore u 2015. godini, koji je pripremila Regulatorna agencija za energetiku; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/12/1285-8335-00-72-16-31.pdf>

¹⁷ Najznačajniji su SO₂ (sumpor oksid), NO_x (azotni oksidi), CO₂ (ugljen oksid) i praškaste materije

Dimni gasovi se ispuštaju u atmosferu preko dimnjaka visokog 250 metara, a EPCG je 2009. godine ugradila elektrofiltersko postrojenje za čišćenje gasa od čvrstih čestica prašine.¹⁸ To postojenje može da zadovolji zahtjeve zakonske regulative, ali emisije ostalih zagađivača prelaze dozvoljene vrijednosti zbog čega je potrebna gradnja postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova (DeSOx) i gradnja ili rekonstrukcija sistema za denitrifikaciju dimnih gasova (DeNox).

Zbog rada TE Pljevlja nastaju i otpadne vode koje se uglavnom ne prečišćavaju, već se tako ispuštaju u rijeku Vežišnicu, Paleški potok i posredno rijeku Čehotinu. Podaci o kvalitetu voda su veoma stari i datiraju iz 2012. i davne 2006. godine. EPCG je saopštila da je potrebna gradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Ukazuje se da je jedan od najvećih ekoloških problema odlagalište šljake i pepela, koji se transportuje na deponiju Maljevac. Ispitivanja zemljišta i pepela sa deponije Maljevac rađena su 2006., dok su novija istraživanja sprovedena 2011. i 2014. godine. Analize zemljišta tada su pokazale da je otpad bezopasan, ali se naznačava da analize teških metala nijesu urađene.

Deponija Maljevac je sagrađena još daleke 1982. i to u koritu Paleškog potoka, na udaljenosti oko dva kilometra od TE, a sedam kilometara od Pljevalja. U prvoj i drugoj fazi je podignuta do kote 813 metara nadmorske visine i prema ranijim najavama to je trebalo da bude njena najviša kота. Međutim, nasip je EPCG kasnije uvećala do kote 832 metara. Ispod deponije se nalazi kolektor kroz koji su sprovedene vode Paleškog potoka, a tokom 2014. godine izvedena je stabilizacija deponije.

Na godišnju potrošnju uglja od 1,6 miliona tona u TE Pljevlja ostane oko 320 hiljada do 480 hiljada tona pepela i šljake godišnje, što zavisi od kvaliteta uglja. U periodu od 1982. pa sve do 2016. godine, na deponiju Maljevac je odloženo između devet i deset miliona tona pepela. TE Pljevlja za rad koristi ugajl iz kopa Potrica, koji se do elektrane doprema kamionima, a u Zahtjevu za dobijanje integrisane dozvole se navodi da ne postoji uspostavljen sistem upravljanja zaštitom životne sredine prema standardima ISO 14000.

EPCG je troškove investicija koji obuhvataju period do kraja 2023. godine, kada bi prestala da radi postojeća TE Pljevlja, procijenila na blizu 86 miliona eura.¹⁹

Tako bi za nastavak rada i rekultivaciju deponije Maljevac bilo utrošeno 18 miliona, za izgradnju nove deponije pepela i šljake 28 miliona, a za izgradnju postrojenja za prečišćavanje vazduha (DeSox i rekonstrukcija DeNox) dodatnih 26 miliona. Pored toga, sistem za tretman otpadnih voda bi koštao 2,8 miliona, koliko i rekonstrukcija rashladnog tornja, rekonstrukcija unutrašnjeg sistema transporta pepela i šljake iznosila bi 7,8 miliona, dok bi za uklanjanje azbesta²⁰ bilo potrošeno 560 hiljada eura.

R.B	NAZIV PROJEKTA	PERIOD REALIZACIJE	TROŠKOVI
1.	Nastavak rada deponije Maljevac i konačna rekultivacija	2016-2023	18.000.000
2.	Izgradnja nove deponije i spoljašnjeg sistema transporta	2017-2021	28.000.000
3.	Izgradnja DESOx postrojenja	2018-2021	17.000.000
4.	Rekonstrukcija DeNOx	2018-2021	9.000.000
5.	Sistem za tretman otpadnih voda	2019-2021	2.800.000
6.	Uklanjanje azbesta	2020-2021	560.000
7.	Rekonstrukcija rashladnog tornja	2020-2021	2.800.000
8.	Rekonstrukcija unutrašnjeg sistema transporta pepela i šljake	2019-2021	7.800.000
			85.960.000

Tabela 1: Prikaz planiranih investicija u vezi životne sredine za period do kraja 2023. i prestanka rada TE Pljevlja

U vezi sa najavljenim investicijama, EPCG je prikazala da će pepeo i šljaku na deponiji Maljevac odlagati sve do 2021. godine, kada je planirano njeno zatvaranje, a da će nova deponija biti izgrađena na lokaciji Potrica, sa koje se sada iskopava ugajl za potrebe rada elektrane. Ovo rješenje se kosi sa ranijim najavama iz EPCG da će nova deponija biti izgrađena na lokaciji Šumane, koju je energetska kompanija još 2010. godine kupila od Rudnika uglja Pljevlja, upravo sa ciljem da tu bude nova lokacija za odlaganje otpada.²¹

¹⁸ One predstavljaju lebdeći pepeo koji prolazi kroz elektrofilter i izlazi sa dimnim gasom

¹⁹ Planirana su ulaganja u iznosu od 85.960.000 eura

²⁰ Azbest je prirodni mineral koji se koristi u proizvodnji toplotne i električne izolacije, a zbog svog štetnog uticaja na zdravlje njegova upotreba je zabranjena u mnogim zemljama; link: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Azbest>

²¹ Izvještaj o poslovanju Elektroprivrede Crne Gore za 2010. godinu, maj 2011. godine

EPCG je troškove zatvaranja svih objekata termoelektrane procijenila na 17 miliona eura. Međutim, vrijeme kada će konačno zatvoriti termoelektranu direktno je dovela u vezu sa time da li će biti izgrađen Drugi blok TE ili ne, pa je shodno tome prikazala dva scenarija.

U scenariju u kojem se ne bi gradio Drugi blok, rad postojeće TE bi bio produžen najmanje do 2030. godine, dok bi zatvaranje svih objekata bilo realizovano u sledećih deset godina, odnosno do 2040. **Ukoliko bi bio sagrađen Drugi blok, onda bi se zatvaranju objekata pristupilo maltene tek od 2060. godine.** Budući da Evropska unija zbog problema sa klimatskim promjenama traži da se svi termoenergetski objekti zatvore do 2050. godine, pri čemu se u poslednje vrijeme najavljuje da će to vjerovatno morati da bude urađeno i mnogo ranije, nejasno je zašto EPCG taj aspekt uopšte nije uzela u obzir.

AKTIVNOST	OPCIJA I: Gradi se TE II	OPCIJA II: Ne gradi se TE II	TROŠKOVI
Planiranje dekomisije	2058-2060	2030-2033	0,5
Mjere osiguranja	2060	2034	0,5
Demontažni radovi	2061-2065	2035-2040	5
Nadzor	2061-2065	2035-2040	1
Dekontaminacija	2064-2065	2039-2040	2
Zbrinjavanje otpada	2065	2040	3
Remedijacija terena	2063-2065	2037-2040	5
			17 miliona

Tabela 2: Zatvaranje objekata termoelektrane procijenjeno na 17 miliona eura

Troškovi zatvaranja objekata termoelektrane podrazumijevaju demontažne radove, nadzor, mjere osiguranja, dekontaminaciju, remedijaciju terena...

U Programu zaštite životne sredine drugačije brojke o investicijama

Agenciji za zaštitu životne sredine, kao dio dokumentacije koju je EPCG podnijela za dobijanje integrisane dozvole, dostavljen je i Program zaštite životne sredine kompanije za period 2012. do 2016. godine.²²

Međutim, u ovom dokumentu su prikazani drugačiji podaci u pogledu iznosa pojedinih investicija koje se planiraju za TE Pljevlja. Tako se za prečišćavanje otpadnih voda pominje suma od 3,1 miliona eura, za razliku od 2,8 miliona koliko se navodi u samom Zahtjevu za dobijanje integrisane dozvole.

Takođe je procijenjeno da će ugradnja postrojenja za odsumporavanje dimnog gasa i denitrifikaciju koštati 20 miliona eura, umjesto 26 miliona, koliko je navedeno u Zahtjevu. Pored toga, Program zaštite životne sredine kao mjesto izgradnje nove deponije pepela i šljake pominje lokaciju Šumane, a ne Potrlicu.

4.2. Kraš pregovora sa Škoda Prahom

Nakon što Škoda Praha, duže od godinu, nije uspjela da pronađe finansijera za gradnju Drugog bloka, **Vlada i EPCG su u decembru 2017. godine zvanično saopštile da će ugovor o izgradnji nove termoelektrane u Pljevljima sa češkim partnerom biti raskinut.**²³

Vlada je istovremeno najavila da će EPCG početi hitnu ekološku rekonstrukciju Prvog bloka TE, za šta će biti obezbijeđeno najmanje 40 miliona eura, kako bi postojeća termoelektrana mogla da zadovolji stroge ekološke kriterijume shodno evropskim propisima i nastavi rad i nakon 2023. godine.

²² Program zaštite životne sredine Elektroprivrede Crne Gore za period 2012-2016. godine, mart 2012. godina

²³ Informacija na sajtu Vlade Crne Gore pod naslovom „Donijeta odluka o okončanju saradnje sa češkom kompanijom Škoda Praha na Projektu izgradnje Bloka II TE Pljevlja“, od dana 27. decembra 2017. godine; link: <http://www.gov.me/vijesti/180092/Donijeta-odluka-o-okoncanju-saradnje-sa-ceskom-kompanijom-skoda-praha-na-projektu-izgradnje-bloka-ii-te-pljevlja.html>

Slika 1: Čelnici Vlade saopštavaju odluku o raskidu ugovora

Podsjećanja radi, EPCG je sredinom 2015. godine ponudu Škode Praha izabrala kao najpovoljniju za izgradnju Drugog bloka,²⁴ a predložila je cijenu od 321,7 miliona eura. Na projekat ne bi bio primijenjen porez na dodatu vrijednost.²⁵ Ukupni period otplate zajma bio je dogovoren na 15 godina, uključujući tri godine grejs perioda, sa kamatnom stopom koja se zasniva na marži od 2,5 % iznad 6M Euribor stope.

Ponuda Škoda Praha bila je zasnovana na sistemu “ključ u ruke”, odnosno podrazumijevala je projektovanje, inženjering, nabavku, isporuku, izgradnju, puštanje u rad, ispitivanja i aktivnosti potrebne sve do predaje objekta EPCG.

4.3. EPCG mijenja plan i projektuje da Prvi blok radi do 2043. godine

U dopunjenj dokumentaciji koju je krajem 2017. godine dostavila Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine u vezi Zahtjeva za dobijanje integrisane dozvole za rad Prvog bloka TE u Pljevljima, **EPCG je projektovala rad postojeće termoelektrane do 2043. godine**, kada bi počela njenu demontažu.²⁶

U ekološku rekonstrukciju Prvog bloka i povezane projekte EPCG bi u periodu od 2019. do 2022. godine ukupno uložila preko 61 miliona eura.²⁷ Od te sume najviše novca, odnosno **40.460.000 eura bi bilo potrošeno za ekološku rekonstrukciju Prvog bloka**, dok bi za nastavak korišćenja i fazne rekultivacije deponije Maljevac bilo izdvojeno dodatnih **19.315.000 eura**.

R.B	NAZIV PROJEKTA	PERIOD REALIZACIJE	TROŠKOVI
1.	Idejni projekat ekološke rekonstrukcije i Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu	2018	750.000
2.	Revizija Idejnog projekta i dobijanje saglasnosti na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu	2018	200.000
3.	Izrada Glavnog projekta i realizacija ekološke rekonstrukcije Prvog bloka TE, revizija Glavnog projekta i stručni nadzor	2018-2022	40.460.000
4.	Projekat nastavka korišćenja i fazne rekultivacije deponije Maljevac	2017-2024	19.315.000
5.	Izrada tehničke dokumentacije za odlaganje nusprodukata sagorijevanja iz TE na novoj lokaciji	2018-2019	550.000
6.	Izrada privremenog odlagališta otpada	2018	100.000
			61.375.000

Tabela 3: Prikaz planiranih investicija u vezi životne sredine za period do kraja 2024. i nastavak rada TE Pljevlja

Nejasno je da li su troškovi za ekološku rekonstrukciju potcijenjeni, jer nijesu transparentno prikazani, odnosno navedene su samo njihove ukupne sume, bez posebnih detalja za pojedine investicije. Pored toga,

²⁴ Više o ponudi u Izveštaju o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvestajTE-Pljevlja.pdf>

²⁵ Skupština Crne Gore je početkom 2015. godine usvojila izmjene i dopune Zakona o porezu na dodatu vrijednost, koji je predložila Vlada, a kojim se oslobađa plaćanja poreza na dodatu vrijednost isporuka proizvoda i usluga za gradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije instalisane snage veće od 10 MW; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost, Službeni list Crne Gore broj 9/15; link: <http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B1AF91BFB-209F-4028-BB17-77B247513FD5%7D>

²⁶ Program mjera prilagođavanja rada postojećeg postrojenja ili aktivnosti propisanim uslovima, tabelarni prikaz, koji je dio Zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole za rad postrojenja TE „Pljevlja“ I i obavljanje aktivnosti proizvodnje električne i toplotne energije, na lokaciji Kalušići u Pljevljima, a koji je EPCG dostavila Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine dana 03. oktobra 2017. godine, broj UPI-101-1556/1-02-2231/6; Dokumentacija je MANS-u dostavljena mailom iz Agencije za zaštitu prirode i životne sredine

²⁷ Tačna suma je 61.375.000 eura

EPCG uopšte nije projektovala troškove za izgradnju nove deponije za odlaganje pepela i šljake, koje je ranije procijenila na 28 miliona eura.

U januaru 2018. godine Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je objavila poziv za dostavljanje komentara na Nacrt integrisane dozvole za rad Prvog bloka TE Pljevlja.²⁸

MANS je, u primjedbama koje je dostavio Agenciji,²⁹ ukazao da investicioni troškovi nijesu transparentno prikazani, da je nejasno zbog čega nijesu uračunati troškovi za izgradnju nove deponije pepela i šljake, kao i da nijesu realno prikazana postojeća zagađenja u Pljevljima i dati jasni parametri o efikasnosti rada postojeće termoelektrane nakon njene ekološke rekonstrukcije.

Do kraja februara 2018. godine nije bilo poznato da li je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine donijela konačno rješenje o integrisanoj dozvoli za rad Prvog bloka i šta je od upućenih primjedbi prihvatila.

5. ITALIJANSKA A2A POKRENULA PROCEDURU IZLASKA IZ EPCG

Nakon sedam i po godina boravka u EPCG, odnosno u julu 2017. italijanska A2A je pokrenula postupak izlaska iz crnogorske energetske kompanije, koji podrazumijeva da Vlada Crne Gore ima pravo preče kupovine njenog paketa akcija za cijenu od 250 miliona eura, a ona se može platiti u sedam godišnjih rata.

U nastavku je data studija slučaja o partnerstvu EPCG i A2A.

5.1. Studija slučaja: „Neslavno strateško partnerstvo EPCG i A2A“

Italijanska kompanija A2A je 2009. godine vlasnički ušla u Elektroprivredu Crne Gore (EPCG), kada je za cijenu od preko 430 miliona eura postala drugi najveći akcionar. Od te cijene je Vladi Crne Gore i EPCG isplaćeno oko 192 miliona eura, a ostatak je pripao privatizacionim fondovima i manjinskim akcionarima.

Država Crna Gora je ostala većinski akcionar, a A2A je dato petogodišnje pravo upravljanja kompanijom, uz mogućnost da nakon toga može steći većinsko vlasništvo, ukoliko ispuni određene uslove. Jedan od njih je bio da EPCG postane profitabilna kompanija, koja će nakon pet godina imati profit od 100 miliona eura.

Slika 2: Sa potpisivanja EPCG Ugovora 03. septembra 2009. godine

Međutim, italijanski partner nije ispunio ciljeve na koje se obavezao, a najveći dio novca, koji je ušao u EPCG kroz dokapitalizaciju, godinama je bio u Prvoj banci, koja je u većinskom vlasništvu brata bivšeg crnogorskog premijera Mila Đukanovića. Prva banka je u vrijeme dokapitalizacije EPCG bila u finansijskim problemima i zahvaljujući novcu koji je donijela italijanska kompanija obezbijedena je njena likvidnost i spašena je od bankrota.

Zbog toga su u EPCG do 2018. godine izostale značajnije investicije, iako je to bio osnovni razlog zbog kojeg je Vlada Crne Gore pokrenula njenu

²⁸ Javni poziv objavljen dana 15. januara 2018. godine na sajtu Agencije za zaštitu prirode i životne sredine; link: <http://www.epa.org.me/index.php/agencija/vijesti/685-izraden-nacrt-integrisane-dozvole-operatera-elektroprivreda-crne-gore-ad-niksic>

²⁹ Opšte primjedbe NVO MANS na Nacrt rješenja o izdavanju integrisane dozvole operateru "Elektroprivreda Crne Gore" AD Nikšić za rad cjelokupnog postrojenja TE "Pljevlja" od dana 30. januara 2018. godine, koje su Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine upućene mailom

dokapitalizaciju. Takođe, upravljanje italijanske A2A je obilježilo i zaključivanje sumnjivih konsultantskih ugovora sa njenim povezanim kćerkama kompanijama u Italiji, zbog čega je crnogorsko tužilaštvo pokrenulo istragu.

5.1.1. Predprivatizacioni period: Neposredno uoči pokretanja privatizacije EPCG je ostvarivala godišnje prihode na nivou od oko 260 miliona eura, vrijednost njenih nekretnina, postrojenja i opreme je iznosila oko 944 miliona, a na kraju 2007. godine je njen akumulirani gubitak bio značajan i na nivou 58,3 miliona.³⁰

Tokom 2007. godine Vlada Crne Gore je odlučila da na sebe preuzme dio dugova kompanije i po tom osnovu uveća njen akcijski kapital. Radilo se o dugovima po osnovu inostranih kredita u iznosu od 86,5 miliona eura, koje je Crna Gora prije 2000. godine uzimala za gradnju energetskih objekata u zemlji.³¹ Na taj način je kapital EPCG uvećan na 991,8 miliona eura³² i bilo je jasno da Vlada Crne Gore pokušava da kompaniju uoči privatizacije „očisti“ od dugova kako bi je što bolje prodala.

Vlada u 2007. godini preuzela 86,5 miliona dugova EPCG

5.1.2. Vlada 2008. pokreće privatizaciju EPCG: Vladin Savjet za privatizaciju je u julu 2008. godine pokrenuo postupak dokapitalizacije EPCG,³³ što je bilo u skladu sa Planom privatizacije za tu godinu.³⁴ Savjet je istovremeno formirao Tendersku komisiju, koja je bila zadužena da pripremi privatizacioni postupak.³⁵

Nekoliko mjeseci kasnije angažovan je savjetnik za privatizaciju i to Zagrebačka banka UniCredit Markets & Investment Banking.³⁶ Zagrebačka banka je dio velike bankarske grupacije UniCredit S.P.A. iz Italije,³⁷ a brzo će se pokazati da će kupac akcija EPCG biti upravo iz Italije.

Jedan od uslova dokapitalizacije bio je da Država zadrži 55 odsto akcija u EPCG nakon sprovedenog postupka. U periodu od 15 mjeseci pravni savjetnik je trebalo da pronađe strateškog investitora koji bi sproveo plan investicija i razvoja EPCG, u kompaniju uveo savremenu tehnologiju i metode upravljanja, te ojačao njenu poziciju na regionalnom tržištu. Pravni savjetnik je dobio ovlaštenje da se poveže sa potencijalnim investitorima i organizuje njihove posjete kompaniji, kao i da prikupi pisma o interesovanju, kako bi se na tenderu prijavio što veći broj investitora.

³⁰ Izveštaj revizora o finansijskim izvještajima Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2007. godinu, koji je objavljen na sajtu Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/fajlovi/EPCG200712R.pdf>

³¹ Izveštaj revizora o finansijskim izvještajima Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2007. godinu, koji je objavljen na sajtu Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/fajlovi/EPCG200712R.pdf>

³² Odluka o povećanju kapitala Društva Skupštine akcionara Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić broj 10-00-12201 od dana 29. juna 2007. godine i Rješenje o evidentiranju emisije akcija po osnovu pretvaranja duga u akcijski kapital Komisije za hartije od vrijednosti broj 02/6e-36/4-07 od dana 23. jula 2007. godine; nakon odluke o uvećanju kapital je iznosio 991.884.418,73 eura

³³ Odluka o pokretanju postupka dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić broj 01-433 od dana 09. jula 2008. godine

³⁴ Odluka o Planu privatizacije za 2008. godinu, koju je Vlada Crne Gore usvojila dana 06. marta 2008. godine

³⁵ Odluka o imenovanju Tenderske komisije za sprovođenje postupka dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić broj 01-434 od dana 09. jula 2008. godine; Tenderska komisija imenovana je Odlukom predsjednika Savjeta Vujice Lazovića, a nju su činili: predsjednik Vujica Lazović, potpredsjednik Vlade Crne Gore za ekonomsku politiku, i članovi: Branimir Gvozdrenović, ministar za ekonomski razvoj, Branko Vujović, direktor Agencije za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja, Ivan Brajović, poslanik u Skupštini Crne Gore, Rajko Kovačević, poslanik u Skupštini Crne Gore, Predrag Bošković, poslanik u Skupštini Crne Gore, Srđan Kovačević, predsjednik Odbora direktora Elektroprivrede Crne Gore, Ranko Vojinović, izvršni direktor Elektroprivrede Crne Gore, Milorad Katnić, pomoćnik ministra finansija i Mili Čanović, pomoćnik ministra za ekonomski razvoj

³⁶ Ugovor o pružanju konsultantskih usluga savjetnika u procesu dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić zaključen dana 15. oktobra 2008. godine između Elektroprivrede Crne Gore i Agencije za prestrukturiranje privrede i strana ulaganja, i Zagrebačke banke DD Unicredit Markets & Investment Banking

³⁷ Link na Wikipedia: <https://en.wikipedia.org/wiki/UniCredit>

Ugovorom je za pravnog savjetnika iz Zagreba ugovorena fiksna naknada od 450 hiljada eura, dok je naknada za uspješnost definisana na 0,49 odsto od ukupne vrijednosti transakcije (naknada za uspješnost se plaća jedino ukoliko dokapitalizacija EPCG bude završena uspješno i ugovor potpisan).

Početkom 2009. godine EPCG i Vlada su potpisale sporazum o međusobnim odnosima kojima su definisale da će naknada savjetniku biti isplaćena od strane EPCG i Vlade shodno vrijednosti transakcije.³⁸

5.1.3. Tender za dokapitalizaciju objavljen 2009. godine: U februaru 2009. godine zvanično je objavljen tender za prodaju dijela postojećih akcija i dokapitalizaciju EPCG.³⁹

U konkretnom se radilo o kombinovanom modelu privatizacije kojim je investitoru omogućeno da kupi dio postojećih akcija u vlasništvu Države Crne Gore i da kupi isto toliko novoizdatih akcija EPCG,⁴⁰ koje zajedno sačinjavaju oko 18,3 odsto ukupnog kapitala EPCG. Investitor je bio obavezan i da ponudi otkup manjinskih akcija po cijeni akcije koja bude ostvarena na tenderu.

Država imala 70,6 odsto akcija

U trenutku raspisivanja tendera, EPCG je upravljala jednom termoelektranom, sa dvije velike i sedam malih hidroelektrana. U vlasništvu Države Crne Gore bilo je 70,6 odsto akcija EPCG, dok su ostale akcije bile u vlasništvu investicionih fondova i drugih pravnih i fizičkih lica (manjinske akcije).

Osnovni kapital EPCG iznosio je 991.884.418 eura i podijeljen je na 113.887.961 akciju nominalne vrijednosti pojedinačne akcije od 8,7 eura. Ukupan broj zaposlenih na kraju januara 2009. godine bio je 2.979 uposlenih, a u toku je bilo pravno izdvajanje Funkcionalne cjeline Prenos u zasebno privredno društvo, koje nije bilo predmet tendera.

Tenderom je propisano da će investitor sa Vladom osim kupoprodajnog ugovora zaključiti i ugovor o menadžmentu u EPCG, koji će mu osigurati značajan nivo upravljačkih prava, a nakon pet godina može steći pravo da kupi dodatne akcije i ostvari većinsko vlasništvo, ukoliko ispuni investicione i ostale indikatore koji će biti definisani. I Vlada je mogla uz plaćanje ugovorenog iznosa da otkupi akcije od investitora. Takođe je bilo navedeno da će nakon okončanja tendera biti donijeta odluka o izgradnji hidroelektrana na Morači.⁴¹

Na prodaju ponuđeno 18,3 odsto kapitala EPCG

Menadžerski ugovor 5 godina

Mogućnost sticanja većinskog vlasništva poslije pet godina

Od investitora se tražilo da zadovolji finansijske uslove, koji su podrazumijevali da su mu prihodi preko 250 miliona eura za poslednju godinu, da ima imovinu veću od 500 miliona eura i kreditni rejting od najmanje „BBB minus“ utvrđen od strane rejting agencija Standard & Poors ili Fitcha, ili „BAA3“ od strane Moodysa.

³⁸ Sporazum o regulisanju međusobnih obaveza povodom Ugovora o pružanju konsultantskih usluga savjetnika u procesu dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić od dana 20. marta 2009. godine koji je zaključen između Elektroprivrede Crne Gore i Vlade Crne Gore

³⁹ Javni poziv za učešće na tenderu za prodaju dijela postojećih akcija i dokapitalizaciju EPCG od dana 02. februara 2009. godine;

link: <http://www.gov.me/biblioteka/tenderi?AccessibilityFontSize=150%3Fquery%3DUnesite+pojam%3A>

⁴⁰ Kvalifikovanom investitoru je ponuđeno da stekne 11.457.357 postojećih akcija, i pravo na upis 11.457.357 novoizdatih akcija EPCG u isto vrijeme

⁴¹ Tender za izgradnju hidroelektrana na Morači je propao tokom 2011. godine, nakon što nije bilo dostavljenih ponuda

Kada su u pitanju tehnički uslovi, od investitora se tražilo da je u poslednjoj godini proizveo ili distribuirao najmanje 1.500 gigavata električne energije, a ponuđači su na tenderu mogli učestvovati i tako što će dostaviti ponudu kao dio konzorcijuma.

Iako je rok za predaju ponuda bio do kraja aprila,⁴² on je produžen u dva navrata,⁴³ tako da je Tenderska komisija krajem jula 2009. godine otvorila ponude.⁴⁴ Na tender su se prijavile četiri kompanije i to: Inter Rao iz Rusije, Nord Trondelag iz Norveške, A2A iz Italije i Konzorcijum Golden Energy One Holding Limited & Public Power Corporation iz Grčke.

Tenderska komisija je početkom avgusta 2009. objavila da je odbacila ponudu grčkog konzorcijuma kao neusklađenu sa tenderskim uslovima.⁴⁵ Konzorcijum je ponudio najveću cijenu od 11,1 eura za pojedinačnu akciju, što bi za paket akcija Države i dokapitalizaciju EPCG bilo oko 254,3 miliona eura.⁴⁶ Prema objašnjenju, grčki konzorcijum je postavio dodatne uslove, poput toga da prije zaključenja ugovora dobije dozvolu za izgradnju termoelektrane od 650 MW u Pljevljima (Maoče) i eksploataciju rude lignita u Maoču.

Tenderska komisija je istovremeno prihvatila ponudu italijanske kompanije A2A, što je Savjet za privatizaciju potom potvrdio⁴⁷ i odlučio da uđe u pregovore radi finalizovanja ugovora. Ponuđena cijena akcije bila je 8,4 eura, što je ukupno 192,4 miliona eura, odnosno po 96,2 miliona za Vladu i za EPCG.

A2A ponudila 192,4 miliona eura za 18,3 odsto kapitala EPCG

Savjet za privatizaciju je tada saopštio da je A2A dostavila Socijalni program koji podrazumijeva zadržavanje postojećeg kolektivnog ugovora, program obuke zaposlenih, usmjeravanje dijela profita na isplatu dodatnih zarada, te isplatu otpremnina u slučaju dobrovoljnog prekida rada od 20 hiljada eura u prvoj godini.

Vlada predstavila A2A kao respektabilnog investitora

Kada je objavila da će prihvatiti ponudu A2A za kupovinu akcija u EPCG, Vlada je saopštila da se radi o kompaniji koja je formirana u januaru 2008. godine. Ona predstavlja jednu od najvećih kompanija u Italiji u oblasti lokalne proizvodnje, distribucije i prodaje električne energije, distribucije i prodaje gasa, prodaje toplotne energije, tretiranja i odvoza otpada.

Kompanija je na čelu grupe sa približno 8,5 hiljada zaposlenih, a njen kapital iznosi 1,6 milijardi eura. Njeni glavni akcionari su Opština Breša i Opština Milano sa po 27,5 odsto kapitala, tako da su zajedno imale 55 odsto kapitala.

5.1.4. Italijanska A2A na jesen 2009. ulazi u EPCG: Početkom septembra 2009. godine zaključen je EPCG Ugovor, koji se odnosio na kupoprodaju, upis akcija, akcionarski ugovor i ugovor o upravljanju.⁴⁸

⁴² Rok za dostavljanje ponuda bio je do dana 30. aprila 2009. godine

⁴³ Tender je prvo bio produžen do dana 01. juna 2009. godine, a zatim do dana 17. jula 2009. godine

⁴⁴ Saopštenje Tenderske komisije za sprovođenje postupka dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore od dana 17. jula 2009. godine

⁴⁵ Saopštenje Tenderske komisije za sprovođenje postupka dokapitalizacije Elektroprivrede Crne Gore od dana 03. avgusta 2009. godine

⁴⁶ Članak sa Portala Elektroenergetika od dana 05. avgusta 2009. godine; link:

<http://www.elektroenergetika.info/balkanceli.php?sifra=1565&strana=>

⁴⁷ Saopštenje sa sjednice Savjeta za privatizaciju od dana 04. avgusta 2009. godine

⁴⁸ EPCG UGOVOR, koji obuhvata Ugovor o kupoprodaji, Ugovor o upisu akcija, Akcionarski ugovor, Ugovor o upravljanju u vezi sa prodajom akcija i dokapitalizacijom Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, od dana 03. septembra 2009. godine, koji je zaključen između Države Crne Gore kao prodavca i A2A S.p.A. kao investitora; u ime Vlade Crne Gore EPCG Ugovor je potpisao potpredsjednik Vlade Vujica Lazović, a u ime A2A Renato Ravaneli

Ukupna cijena za novoizdate akcije EPCG iznosila je 96.241.798 eura, odnosno po 8,4 eura po akciji, a isto toliko je bila cijena i za udio Vlade Crne Gore.⁴⁹

S obzirom da je tokom sprovođenja tendera došlo do izdvajanja Funkcionalne cjeline Prenos u posebno preduzeće, to je akcionarski kapital EPCG u trenutku potpisivanja Ugovora bio manji nego kada je pokrenut tender i iznosio je 871.037.903,32 eura,⁵⁰ a nominalna vrijednost akcije je bila niža i iznosila je 7,64 eura.

Već krajem septembra EPCG je povećala vrijednost akcijskog kapitala kompanije na osnovu dokapitalizacije za iznos od 87.628.157 eura, tako da je kapital uvećan na 958.666.061 eura.⁵¹ EPCG je tada odlučila da iznos od 8.613.641 eura, što je bila razlika nominalne vrijednosti akcija od 7,64 eura i kupoprodajne cijene A2A od 8,4 eura, ne ulazi u sastav akcijskog kapitala, već da se knjigovodstveno vodi kao emisiona premija.

A2A za manjinske akcije platila 223,6 miliona eura

U maju 2009. godine, dok je još trajao tender za dokapitalizaciju EPCG, italijanska A2A je na berzi kroz blok transakciju kupila 17.281.827 akcija EPCG koje je platila 122.700.971 eura, odnosno po cijeni od 7,1 eura za jednu akciju.⁵² Kroz tu blok transakciju prometovane su akcije iz portfelja privatizacionih i fondova zajedničkih ulaganja.

Krajem septembra 2009. godine, A2A je stekla još 12.022.307 akcija manjinskih akcionara za koje je platila 100.987.379 eura, odnosno akciju je plaćala 8,4 eura.⁵³ Iz ovih podataka je jasno da je od Države Crne Gore i kroz dokapitalizaciju EPCG, te od privatizacionih fondova i manjinskih akcionara, A2A kupila ukupno 52.218.848 akcija, za šta je platila 416 miliona eura.

Međutim, do kraja 2009. A2A je u EPCG imala ukupno 54.785.075 akcija, odnosno ukupno 43,7 odsto vlasništva, što znači da je na berzi kupila još 2.566.227 akcija, za šta je, shodno cijeni akcija na berzi, realno pretpostaviti da je izdvojila dodatnih 20-tak miliona.

Do kraja 2009. godine u energetskej kompaniji A2A je imala učešće od 43,7 odsto akcijskog kapitala, Državi Crnoj Gori je pripadalo 55 odsto kapitala, a ostatak drugim fizičkim i pravnim licima.

AKCIONARI	BROJ AKCIJA	UČEŠĆE U KAPITALU
Država	68.939.925	55,00 odsto
A2A	54.785.075	43,70 odsto
Druga pravna lica	38.536	0,03 odsto
Fizička lica	1.525.857	1,21 odsto
Zbirni kastodi računa CK i HA	55.925	0,04 odsto
SVEGA	125.345.318	99,98 odsto

Tabela 4: Struktura kapitala na kraju 2009. godine; izvor: Poslovni izvještaj EPCG

5.1.5. Italijanska A2A se obavezala na ispunjenje 20 indikatora: Italijanska A2A se EPCG Ugovorom obavezala na ispunjenje 20 investicionih i operativnih indikatora koje će dostići u periodu od pet godina, a tokom kojih će upravljati kompanijom.

Na osnovu investicionih i operativnih indikatora moglo se sakupiti 100 bodova. EPCG Ugovorom je bilo propisano da A2A mora prikupiti 80 bodova, od čega minimum 8 bodova po osnovu indikatora profita, da bi joj Vlada izdala pozitivno mišljenje, što je bio uslov da može da kupi dodatne akcije i postane većinski vlasnik energetske kompanije.

⁴⁹ Ukupan broj akcija je 11.457.357 akcija

⁵⁰ Akcionarski kapital je bio podijeljen na 113.887.961 akcija

⁵¹ Odluka o povećanju akcijskog kapitala broj 10-00-11648 od dana 28. septembra 2009. godine; Odlukom je akcijski kapital podijeljen na 125.345.318 akcija pojedinačne nominalne vrijednosti od 7,64 eura

⁵² Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2009. godinu

⁵³ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2009. godinu

Najveći broj bodova nosila su tri ključna indikatora: gubici u distributivnoj mreži koji su do kraja 2014. godine trebalo da iznose 11 odsto, zatim očekivani profit koji je do te godine trebalo da bude 100 miliona eura i stepen naplate potrošnje električne energije sa 100 odsto naplate.

Međutim, ciljevi profita su bili utvrđeni uz dvije pretpostavke, odnosno da metod definisanja cijena električne energije neće biti značajnije izmijenjen u odnosu na postojeće stanje, i da uskoro ističu ugovori o snabdijevanju strujom industrijskih potrošača Kombinata aluminijuma Podgorica i Željezare Nikšić, te da će novi ugovori sa njima biti utvrđeni na tržišnim osnovama. Na ovaj način je italijanska kompanija u praksi mogla da se poziva na to da indikator profita nije ispunila zbog objektivnih teškoća.

Ostali indikator odnosili su se na ugradnju novih brojila, povećanje snage postojećih proizvodnih objekata EPCG, smanjenje broja neplaniranih prekida u mreži, uspostavljanje novog sistema naplate...

INDIKATOR	VRIJEDNOST 2009	VRIJEDNOST 2014	BROJ BODOVA
Gubici u distributivnoj mreži	22,5 odsto	11 odsto	18 bodova
Očekivani profit	0	100 miliona eura	10 bodova
Stepen naplate električne energije	92,8 odsto	100 odsto	10 bodova

Tabela 5: Prikaz tri glavna indikatora na koje se obavezala A2A prilikom ulaska u EPCG; izvor: EPCG Ugovor

Na dan potpisivanja EPCG Ugovora broj zaposlenih u kompaniji iznosio je 2.638 uposlenih, a kada je u pitanju socijalni program A2A se obavezala da u periodu od tri godine neće prinudno otpuštati zaposlene iz razloga ekonomskog, tehničkog ili tehnološkog viška, te da neće smanjivati zarade. U slučaju dobrovoljnog prekida radnog odnosa garantovana je isplata otpremnina od 20 hiljada eura u prvoj godini, a u naredne dvije godine po 18,4 hiljade i 17 hiljada eura.

Privatizacioni savjetnik dobio 1,7 miliona eura

Naknada za privatizacionog savjetnika Zagrebačku banku je iznosila 1.704.011 eura, od čega je naknada za uspješnost bila 1.329.011 eura, a fiksna naknada je bila 375.000 eura.⁵⁴

Zagrebačkoj banci je trebalo da pripadne iznos od 1.350.190 eura, a ona je angažovala kao svoje savjetnike Advokatsku kancelariju Moravčević, Vojnović i Zdravković iz Beograda (u saradnji sa austrijskim Schoenherr), kojem je trebalo da pripadne 181.320 eura, zatim Baker Tilly Western Balkans iz Beograda za cijenu od 45.000 eura i Energetski Institut Hrvoje Požar iz Zagreba, koji je trebalo da dobije 127.500 eura.

5.1.6. Italijanska kompanija nije dostigla ugovorene indikatore: EPCG Ugovor je zvanično isticao u aprilu 2015. godine, do kada je trebalo utvrditi da li je A2A ispunila svoje obaveze. Međutim, mnogo ranije je postalo jasno da ih A2A neće dostići, a do kraja 2014. oni su bili daleko ispod ugovorenih. Ni dvije godine kasnije, odnosno do kraja 2016. godine glavni indikatori nijesu bili ispunjeni.

Jedan od pojedinačno najznačajnijih indikatora koji je A2A trebalo da ostvari bio je u vezi smanjenja stope tehničkih gubitaka⁵⁵ u distributivnoj mreži. Godinama je stopa tih gubitaka bila ogromna, jer se u modernizaciju distributivne mreže nije značajnije investiralo, pa se očekivalo da će veći dio novca kojeg je A2A donijela kroz dokapitalizaciju biti investiran u njeno poboljšanje.

U vrijeme kada je italijanska kompanija postala jedan od vlasnika u EPCG, odnosno na kraju 2009. godine, stopa tehničkih gubitaka iznosila je 22,79 odsto u odnosu na ukupnu količinu električne energije koja je distribuirana u toj godini.⁵⁶ Kompanija A2A se obavezala da će do kraja 2014. stopa gubitaka biti smanjena

⁵⁴ Prilog 4 EPCG Ugovora, koji se odnosi na Ugovor o računu sa posebnom namjenom

⁵⁵ Tehnički gubici predstavljaju gubitke u mreži koji se javljaju tokom prenošenja električne energije i u razvijenim zemljama Evropske Unije njihova dozvoljena stopa je u prosjeku od pet do sedam odsto

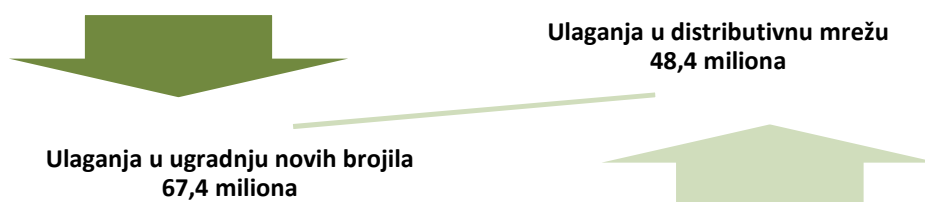
⁵⁶ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2009. godinu

na 11 odsto, ali je ona na kraju te godine iznosila čak 17,64 odsto,⁵⁷ dok je godinu kasnije bila neznatno niža i iznosila je 17,1 odsto.⁵⁸ Na kraju 2016. godine gubici su iznosili 15,01 odsto.⁵⁹

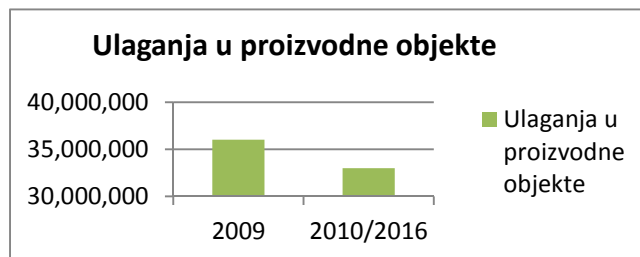
GODINA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tehnički gubici	22,79 %	19,99 %	19,2 %	20,84 %	18,96 %	17,64 %	17,1 %	15,01 %

Tabela 6: Stopa tehničkih gubitaka tokom godina u kojima je A2A upravljala EPCG; izvor: Poslovni izvještaji EPCG

Stope tehničkih gubitaka ostale su visoke, jer su izostala veća ulaganja u modernizaciju postojeće i izgradnju nove distributivne mreže. Prema poslovnim izvještajima EPCG, u periodu od sedam godina, odnosno od 2010. do kraja 2016., ulaganja u distributivnu mrežu su iznosila 48,4 miliona,⁶⁰ ili prosječno oko 7 miliona eura na godišnjem nivou.

Istovremeno, u ugradnju novih elektronskih brojila⁶¹ uloženo je 67,4 miliona⁶² i to je jedina efektivna investicija tokom upravljanja italijanske A2A crnogorskom Elektroprivredom. Projekat elektronskih brojila se finansira iz kredita kojeg je obezbijedila Evropska banka za rekonstrukciju i razvoj, a brojila nove generacije suštinski omogućavaju EPCG da spriječi neovlašćenu potrošnju električne energije i da u isto vrijeme neredovne platiše elektronskim putem isključuje sa distributivne mreže. Do sredine 2017. godine ugrađeno je oko 256 hiljada elektronskih brojila, što je oko 70 odsto potrošača.⁶³

Grafik 1: Odnos ulaganja u 2009. godini i za sedam godina

Kada su u pitanju investicije u proizvodnje objekte, odnosno hidroelektrane i termoelektanu, u periodu od sedam godina su uložena 33 miliona eura.⁶⁴ Ova suma za sedmogodišnji period je manja od sume koju je EPCG investirala u proizvodne objekte u 2009., odnosno neposredno prije dolaska A2A, kada je uloženo preko 36 miliona eura.⁶⁵

U razvojne projekte u vezi sa proizvodnjom električne energije je investirano dodatnih 12 miliona eura, dok je za kupovinu zemljišta Šumani u Pljevljima, koje je planirano za izgradnju nove deponije pepela i šljake, izdvojeno oko 7,5 miliona eura. EPCG je u međuvremenu najavila da će odustati od te lokacije, iako je novac za te svrhe već izdvojen.⁶⁶

⁵⁷ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2014. godinu

⁵⁸ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2015. godinu

⁵⁹ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2016. godinu

⁶⁰ Tačan iznos je 48.418.472 eura

⁶¹ Riječ je o projektu „Unapređenje sistema mjerenja u distribuciji“ kroz zamjenu postojećih brojila novim – elektronskim brojljima; link: <http://www.epcg.com/domacinstva/nova-multifunkcionalna-brojila>

⁶² Tačan iznos je 67.439.475 eura

⁶³ Link: http://www.cedis.me/sites/cedis.me/files/multimedia/gallery/files/2013/08/cedis_info_br_1.pdf

⁶⁴ Tačan iznos je 33.000.331 eura

⁶⁵ Najveći dio novca, odnosno oko 27 miliona eura tada je uloženo u modernizaciju Prvog bloka Termoelektre Pljevlja

⁶⁶ Zahtjev za izdavanje integrisane dozvole (broj EPCG 10-00-70262 od dana 22. decembra 2016. godine), koji je podnjet Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine

Posmatrano u odnosu na sve investicije, ne samo na ulaganja u distribuciju i proizvodnju, u periodu od 2010. do kraja 2016. godine ukupno je investirano preko 183,5 miliona eura,⁶⁷ ali je bitno naglasiti da su sve te investicije platili potrošači kroz račune za struje.

Novac godinama u privatnim bankama, spašavana Prva banka

Prema podacima iz finansijskih izvještaja, na kraju 2016. godine EPCG je na računima imala preko 256 miliona eura,⁶⁸ a ta suma je uvećana sa 96 miliona koliko je imala u 2009. godini, a što je novac koji je A2A donijela dokapitalizacijom. EPCG je godinama gomilala novac u bankama, umjesto da značajnije investira u modernizaciju kompanije.

Kada je A2A u 2009. godini dokapitalizovala EPCG većina tog novca je položena u Prvu banku,⁶⁹ čiji je većinski vlasnik Aco Đukanović, brat bivšeg crnogorskog premijera Mila Đukanovića. U to vrijeme Prva banka je bila u velikoj finansijskoj krizi i zahvaljujući novcu koji je došao od EPCG uspjela je da opstane na tržištu.

EPCG je jedan od manjinskih akcionara Prve banke, ali je, umjesto ulaganja u razvoj kompanije, i u svim narednim godinama nastavila da većinu novca drži u toj banci, i to po kamatama koje su bile nepovoljnije u odnosu na ostale banke u Crnoj Gori, omogućavajući na taj način likvidnost Prve banke na svoju štetu.⁷⁰

U tabeli u nastavku su prikazani podaci o iznosu depozita koji je EPCG držala u Prvoj banci po godinama, a koji su prikazani u finansijskim izvještajima EPCG do 2016. godine.⁷¹

GODINA	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
IZNOS/EUR	2,9 mil	93,4 mil	80 mil	64,7 mil	58,3 mil	51,9 mil	45,7 mil	42 mil	51 mil

Osim držanja depozita, EPCG je početkom 2010. sa Prvom bankom zaključila subordinisani kredit od 10 miliona eura,⁷² koji je sadržao problematične norme, jer Prva banka nije garantovala otplatu duga, dok je u slučaju njenog stečaja ili likvidacije dug bio podređen ostalim obavezama, a mogao se koristiti i za isplatu povjerilaca banke.

Ugovorena kamatna stopa je iznosila 10 odsto, ali je pola godine kasnije Prva banka od EPCG tražila smanjenje kamatne stope⁷³ i istovremeno otkrila da je subordinisani kredit direktno omogućio banci da ispuní uslove koje joj je postavila Centralna banka Crne Gore o adekvatnosti kapitala.⁷⁴

EPCG je u aprilu 2011. sa Prvom bankom potpisala aneks ugovora o subordinisanom kreditu kojim je dio duga od tri miliona eura pretvorila u akcije u Prvoj banci,⁷⁵ da bi u maju 2012. snizila kamatnu stopu sa 10 na 8,5 odsto,⁷⁶ ali i produžila rok vraćanja kredita za još tri godine, odnosno do februara 2018. godine.

Na kraju 2016. godine iznos duga Prve banke prema EPCG po osnovu subordinisanog kredita je iznosio šest miliona eura, rok vraćanja je april 2024. godina, a kamatna stopa je još niža i iznosi 7,5 odsto godišnje.

Osim smanjenja stope tehničkih gubitaka, novi strateški partner se obavezao da će u roku od pet godina EPCG imati profit od 100 miliona eura, ali ni to nije realizovano.

⁶⁷ Tačan iznos je 183.639.075 eura

⁶⁸ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/emitenti.php?eid=207&sadrzaj=96>

⁶⁹ Link: <http://www.prvabankacg.com/>

⁷⁰ Više podataka u istraživačkoj priči Nevladine organizacije MANS koja je dana 30. septembra 2016. godine objavljena pod nazivom "Sto miliona po najgorim kamatama"; link: <http://www.mans.co.me/sto-miliona-po-najgorim-kamatama/>

⁷¹ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/emitenti.php?eid=207&sadrzaj=96>

⁷² Ugovor o subordinisanom dugu broj 3432/1 od dana 31. marta 2010. godine zaključen između Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić i Prve banke Crne Gore

⁷³ Dopis Prve banke broj 4311 od dana 22. septembra 2010. godine, koji je uputio Elektroprivredi Crne Gore AD Nikšić tadašnji izvršni direktor banke Predrag Drecun, a koji u dopisu navodi: „Zaključenjem Ugovora o subordinisanom dugu u iznosu od 10 miliona eura, Prva banka je došla do izvora sredstava koja su, u skladu sa propisima, uključena u dopunski kapital banke. Na taj način je znatno poboljšana pokazatelj adekvatnosti kapitala Prve banke i posleđično tome ostali izvedeni pokazatelji.“

⁷⁴ Adekvatnost kapitala je odnos između kapitala i rizične aktive banke, odnosno sposobnost banke da može da pokrije gubitke nastale lošim kreditnim plasmanima; Prva banka je od 2006. godine izdavala kredite koji nijesu imali pokriće, zbog čega je dvije godine kasnije morala da interveniše Centralna banka Crne Gore

⁷⁵ Aneks I Ugovora o subordinisanom dugu broj 7930 od dana 19. aprila 2011. godine

⁷⁶ Aneks II Ugovora o subordinisanom dugu broj 17895 od dana 17. maja 2012. godine

Naime, u 2009. godini prikazana je dobit od 6,2 miliona eura, a godinu kasnije 16,4 miliona. U naredne dvije godine je zabilježen minus u poslovanju i on je bio 66 miliona u 2011. godini, a 5 miliona u 2012. godini. Nadalje, u 2013. je prikazana dobit od 25,1 miliona eura, a godinu kasnije 35 miliona, u 2015. je prikazana dobit od 10,7 miliona, a na kraju 2016. godine od 3,1 milion eura.⁷⁷

Međutim, treba ukazati da se profit može isplatiti jedino ukoliko kompanija nema akumulirani gubitak, što nije slučaj sa EPCG, jer je on na kraju 2009. iznosio 72,6 miliona, a do 2016. godine je uvećan na 219,5 miliona eura.

U maju 2015. godine, u vrijeme dok su trajali pregovori A2A i Vlade Crne Gore u cilju zaključenja novog ugovora, a kako bi bila omogućena isplata profita, Odbor direktora EPCG donio odluku kojom je Skupštini akcionara predložio način pokrića gubitaka iz ranijih godina u iznosu od 235,5 miliona.⁷⁸ Prema tom predlogu bi 165,4 miliona bilo pokriveno iz revalorizacionih rezervi, 8,6 miliona iz emisije premije, a 61,5 miliona bi bilo pokriveno smanjenjem akcijskog kapitala.⁷⁹

Skupština akcionara EPCG je u septembru 2016. usvojila te predloge, ali ih je u julu 2017. stavila van snage, uz obrazloženje da nije dobijena saglasnost Komisije za hartije od vrijednosti za pokrivanje akumuliranog gubitka na način na koji je to predloženo.⁸⁰

Hapšenja zbog konsultantskih ugovora sa A2A

Boravak A2A u EPCG obilježili su i sumnjivi ugovori o konsultantskim uslugama, kojima su kćerke kompanije A2A iz Italije pružale usluge EPCG za uobičajene i redovne poslove energetske kompanije, koje obavljaju njene posebne organizacione jedinice, poput finansijskog ili pravnog sektora.

U toku 2010., 2011. i 2012. ugovoreni su poslovi od 7,7 miliona eura,⁸¹ a dvije strane nikada nijesu zaključile standardne ugovore o konsultantskim uslugama, već je bila ustanovljena elektronska prepiska kojom su bile precizno definisane usluge koje je pružala italijanska kompanija na godišnjem nivou.⁸² Ugovori su zaključivani i u narednim godinama, ali nije poznato više detalja.

Konsultantski ugovori su jedan od raširenih mehanizama za izvlačenje novca iz kompanija.

U aprilu 2016. godine Specijalno državno tužilaštvo Crne Gore je uhapsilo više rukovodilaca EPCG zbog konsultantskih poslova, jer su ugovarani mimo obavezne procedure za javne nabavke, koju je EPCG dužna da sprovodi.⁸³ Crnogorski članovi Odbora direktora tvrdili su da do početka 2014. godine nijesu bili upoznati sa tim poslovima, iako ih negiraju finansijski izvještaji kompanije za 2012. godinu, budući da su u njima prvi put prikazani poslovi sa A2A za tu i prethodnu godinu.

⁷⁷ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/emitenti.php?eid=207&sadrzaj=96>

⁷⁸ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/emitenti.php?eid=207&sadrzaj=96>; ukupna suma za pokriće akumuliranih gubitaka je 235.597.501,55 eura

⁷⁹ Iz revalorizacionih rezervi bi bio pokriven iznos od 165.445.365,01 eura, iz emisije premije iznos od 8.613.641 eura, a putem smanjenja akcijskog kapitala bila bi pokrivena suma od 61.538.494,54 eura

⁸⁰ Odluke o ukidanju odluke o smanjenju osnovnog kapitala Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić radi pokrića akumuliranog gubitka i isplate akcionarima i ukidanju odluke Vanredne skupštine Elektroprivrede Crne Gore donijetih dana 09. septembra 2016. godine; link: http://www.epcg.com/sites/epcg.com/files/multimedia/pages/files/2017/07/odluke_17_v.sa_03.07.2017.pdf

⁸¹ Više podataka u istraživačkoj priči Nevladine organizacije MANS, koja je dana 11. jula 2016. godine objavljena pod nazivom „Preko mejlova izvukli 7,7 miliona eura“; link: <http://www.mans.co.me/preko-mejlova-izvukli-77-miliona-eura/>

⁸² Dvije strane se pozivaju na osnovni upravljački ugovor prema kojem A2A ima odgovornost da doprinese poboljšanju industrijskih performansi Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić; italijanska A2A je pružala podršku u generalnom upravljanju, u odnosima sa javnim i privatnim institucijama, koordinaciju i upravljanje u poslovnim aktivnostima, zatim podršku računovodstvu koja podrazumijeva pripremu finansijskih računa, obradu i analizu za izvještavanje menadžmenta, podršku u planiranju, finansijama, internoj reviziji; pomoć je obuhvatala i definisanje pravnih potreba Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić, njene pravne strukture, pripremu glavnih ugovora, upravljanje glavnim sporovima, upravljanje tehničkim kapacitetima, upravljanje ljudskim resursima....

⁸³ Članak na Portalu Vijesti od dana pod nazivom „EPCG oštetili za oko 15 miliona?“; link: <http://www.vijesti.me/vijesti/epcg-ostetili-za-oko-15-miliona-eura-883962>

Krajem 2017. godine EPCG i A2A su potpisale Ugovor o poravnanju u vezi rješavanja spora po osnovu fakturiranih konsultantskih usluga u periodu od 2010. do kraja 2012. godine, ukupne vrijednosti 7.750.280 eura.⁸⁴ Od tog iznosa A2A je već bila dobila 4.340.000 eura, ali se italijanska kompanija obavezala da vrati tu sumu i povuče sve fakture. Suma od 4.340.000 eura je vraćena EPCG dana 06. novembra 2017. godine.

5.1.7. Izmjene vlasničkog kapitala u 2014. godini: U toku 2014. godine došlo je do promjene akcijskog kapitala, na način što je Država Crna Gora uvećala svoje vlasništvo za 2,02 odsto, a za toliko je smanjen udio italijanske A2A. Naime, zbog duga koji je Kombinat aluminijuma Podgorica imao za neplaćenu struju, EPCG nije plaćala poreze i doprinose na zarade zaposlenih, tako da je po tom osnovu do početka 2013. dugovala 45 miliona eura. Vlada je odlučila da taj dug konvertuje u akcijski kapital, pa je uvećala svoje vlasništvo u EPCG na 57,02 odsto.⁸⁵

AKCIONARI	BROJ AKCIJA	UČEŠĆE U KAPITALU
Država	74.823.662	57,02 odsto
A2A	54.785.075	41,75 odsto
Druga pravna lica	94.475	0,07 odsto
Fizička lica	1.525.843	1,16 odsto
SVEGA	131.229.055	100 odsto

Tabela 7: Struktura kapitala na kraju 2014. godine; izvor: Finansijski izvještaj EPCG

Taj odnos kapitala zadržan je i do kraja 2016. godine.

5.1.8. Stari ugovor sredinom 2016. Vlada zamijenila novim: Sredinom jula 2016. godine Vlada Crne Gore je usvojila Predlog Akcionarskog ugovora između Države Crne Gore i A2A i dostavila ga Skupštini na usvajanje.⁸⁶ Krajem istog mjeseca Skupština je prihvatila Akcionarski ugovor.⁸⁷

U obrazloženju koje je tada dostavljeno poslanicima navedeno je da su ugovori sa A2A istekli 01. aprila 2015. godine, a da je dan kasnije zaključen Privremeni sporazum koji je osnov za dalje pregovore u vezi zaključenja novog akcionarskog ugovora. Privremeni sporazum je istekao 15. decembra 2015. godine, nakon četiri produženja, ali Vlada nikada nije objavila njihovu sadržinu.⁸⁸

Nadalje je obrazloženo da se Akcionarski ugovor dostavlja na odlučivanje poslanicima, jer se njime definiše opcija izlaska italijanske A2A iz EPCG za cijenu od 250 miliona eura, što je vrijednost o kojoj odluku donosi Skupština Crne Gore.⁸⁹ Takođe, Vlada je navela da je Akcionarski ugovor potrebno usvojiti i zbog nastavka

⁸⁴ MANS nije u posjedu ovog Sporazuma, a za njega je javnost prvi put saznala kada su u decembru 2017. godine objelodanjeni konsolidovani finansijski iskazi Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2016. godinu i izvještaj nezavisnog revizora, odnosno revizorske kuće Ernst & Young Montenegro doo Podgorica

⁸⁵ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti; link: <http://www.scmn.me/emitenti.php?eid=207&sadrzaj=96>

⁸⁶ Predlog Akcionarskog ugovora između Države Crne Gore i A2A S.P.A broj 08-160 od dana 19. jula 2016. godine; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/1157/1216-7821-00-72-16-32-2.pdf>

⁸⁷ Odluka o prihvatanju Akcionarskog ugovora između Države Crne Gore i A2A S.P.A. broj 00-72/16-32/6 od dana 29. jula 2016. godine; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/1157/1216-8146-.pdf>

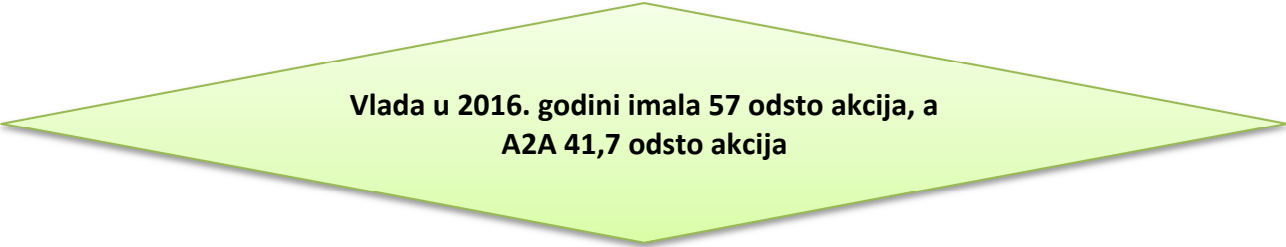
⁸⁸ MANS je više puta na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio te podatke, ali su Generalni sekretarijat Vlade, Ministarstvo ekonomije i Elektroprivreda Crne Gore to odbili; potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem Vujica Lazović je u oktobru 2015. godine donio Rješenje kojim je podatke proglasio tajnim, uz obrazloženje da njihova objava može nepovoljno uticati na tok i pregovore o zaključenju Akcionarskog ugovora (Rješenje broj 08-197 od dana 15. oktobra 2015. godine); MANS je podnio tužbu Upravnom sudu i on je poništio Rješenje Generalnog sekretarijata kojim odbija da nam dostavi informacije zbog tajnosti podataka (Presuda Upravnog suda U.br. 3299/2015 donijeta dana 03. juna 2016. godine); međutim, Generalni sekretarijat je u julu 2016. godine, postupajući po presudi Upravnog suda, ponovo donio Rješenje kojim odbija da dostavi dokumentaciju (Rješenje broj UP 120/10-15 od dana 04. jula 2016. godine), iako je presuda u korist MANS-a

⁸⁹ Zakonom o državnoj imovini (Sl.list CG broj 21/09) je propisano članom 29 stavom 3: „O raspolaganju stvarima i drugim dobrima u državnoj imovini iznad vrijednosti od 150.000.000 eura, na predlog Vlade, odlučuje Skupština Crne Gore.”

aktivnosti potrebnih za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima, za koju je odluke o finansiranju trebalo donijeti do kraja 2016. godine.

Država Crna Gora je u trenutku usvajanja Akcionarskog ugovora imala 57 odsto akcijskog kapitala, a A2A je bila drugi najveći akcionar sa 41,7 odsto kapitala. Ugovor je važio do kraja 2016. godine.

**Vlada u 2016. godini imala 57 odsto akcija, a
A2A 41,7 odsto akcija**

Akcionarskim ugovorom su definisane dvije opcije izlaska A2A iz crnogorske Elektroprivrede. Prva opcija je raskid ugovora zbog bitne blokade u odlučivanju,⁹⁰ a druga je takozvana Put opcija, na koju A2A ima diskreciono pravo u roku od tri mjeseca nakon isteka važenja ugovora.

Put opcija podrazumijeva da A2A po osnovu prava preče kupovine prvo ponudi Vladi Crne Gore svoj paket akcija⁹¹ za 250 miliona eura, što bi bilo isplaćeno u sedam godišnjih rata, odnosno po 35,7 miliona godišnje. Vlada će rate plaćati u roku od 60 dana od usvajanja godišnjeg budžeta, a najkasnije do početka maja svake godine. Ugovorom je cijena jedne akcije utvrđena na iznos od 4,5 eura, ali nije jasno kako je ona računata.

Država svake godine vraća vlasništvo u EPCG shodno visini rata koje otplati, pa to u praksi znači da Država neće odjednom povratiti vlasništvo, već A2A ostaje akcionar sve dok joj ne bude plaćena i poslednja rata.⁹²

Kompanija A2A nakon aktiviranja Put opcije više nema upravljačkih prava u EPCG, a takođe se obavezala da će uvijek glasati za raspodjelu dividendi, da neće blokirati ili glasati protiv odluka koje se tiču obaveza EPCG i Projekta izgradnje Drugog bloka Termoelektrane. Ukoliko u periodu od sedam godina prekrši te obaveze, onda će pravo na Put opciju biti raskinuto, a Vlada tada nije obavezna da plati cijenu za akcije.

Ugovorom je definisano da će Država imati pravo na ugovornu kaznu od 14 odsto u odnosu na cijenu Put opcije, ukoliko A2A proda svoje akcije trećem licu nakon što obavijesti o Put opciji. Paralelno sa ovim obavještenjem, A2A mora da dostavi izjavu kojom se odriče mogućih potraživanja kroz arbitražne ili sudske postupke prema Državi Crnoj Gori,⁹³ dok se sa druge strane i Država mora odreći istih takvih potraživanja.

Ukupna odgovornost u slučaju kršenja obaveza i garancija iz ugovora utvrđena je na maksimalnih 25 miliona eura za obje strane. U slučaju spora odlučuje ad hoc arbitražna u Parizu.

---

⁹⁰ Bitna blokada postoji kada Odbor direktora i Skupština EPCG nijesu donijeli odluku o bitnim pitanjima, pri čemu sjednica Odbora direktora nije održana u roku od 20 dana od podnošenja zahtjeva za održavanje, a Skupština u roku od 40 dana od takvog zahtjeva; bitno pitanje rezervisano za Skupštinu EPCG i Odbor direktora tiče se Projekta izgradnje Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima

⁹¹ Ukupno 54.785.075 akcija

⁹² Akcionarskim ugovorom je definisano da će Put opcija nadživjeti Ugovor do potpune isplate Cijene Put opcije A2A od strane Države

⁹³ Odricanje od potraživanja od strane A2A isključuje jedino potraživanja koja mogu nastati u vezi sa krivičnim postupkom koje Specijalno tužilaštvo Crne Gore vodi protiv bivših menadžera A2A po osnovu istrage objavljene na dan 17. aprila 2016. godine, pod uslovom da nema dvostruke nadoknade štete od strane EPCG i/ili Države Crne Gore; bivši menadžeri EPCG Flavio Bianco, Enrico Malerba i Massimo Sala su osumnjičeni da su zaključivali ugovore o konsultantskim uslugama mimo Zakona o javnim nabavkama, na šta su bili obavezni

Akcionarskim ugovorom definisane tri glavne investicije

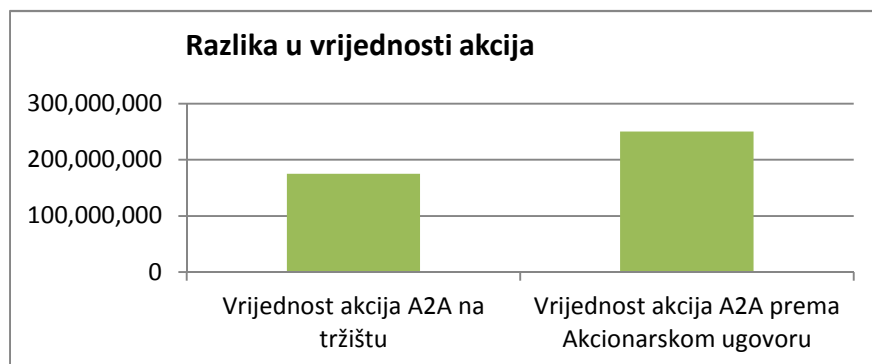
Akcionarskim ugovorom definisana su tri glavna projekta i to: 1) Skretanje rijeke Zete u jezero Krupac i povezivanje jezera Krupac i Slano, 2) Treća faza projekta AMM, odnosno daljinskih brojila, 3) Projekat Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima.

Do kraja 2017. godine projekti skretanja rijeke Zete i Drugog bloka Termoelektrane nijesu bili izvjesni, dok je za treću fazu ugradnje daljinskih brojila potpisan ugovor o kreditu vrijedan 32 miliona eura.⁹⁴

Skupština Crne Gore prihvatila je u martu 2017. godine Aneks na Akcionarski ugovor,⁹⁵ kojim se njegovo trajanje produžava do 30. juna 2017. godine. Takođe, Aneksom je precizirano da će prva rata biti isplaćena do 01. maja 2018. godine, što znači da bi poslednja sedma rata bila isplaćena 2024. godine. Biznis plan je zamijenjen Budžetom EPCG za 2017. godinu, dok su tri glavne investicije (Prevođenje rijeke Zete u jezero Krupac, nastavak ugradnje daljinskih brojila i Drugi blok Termoelektrane) i dalje zadržane kao prioritete.⁹⁶

5.1.9. Italijanska A2A u julu 2017. pokreće postupak izlaska iz EPCG: Kompanija A2A je pokrenula Put opciju početkom jula 2017. godine,⁹⁷ a Ministarstvo ekonomije je objavilo da je time zvanično počeo proces izlaska italijanske kompanije iz vlasničkih i upravljačkih struktura EPCG.

Tada je saopšteno da je partnerstvo sa A2A doprinijelo da EPCG bude u boljoj poziciji nego što je bila prilikom ulaska italijanske kompanije, iako ne u mjeri u kojoj je to projektovano. U trenutku pokretanja opcije izlaska iz EPCG na tržištu kapitala u Crnoj Gori je prosječna vrijednost akcije EPCG iznosila oko 3,2 eura, što znači da je paket akcija Italijana vrijedio oko 175,3 miliona eura.

Grafik 2: Razlika u vrijednosti akcija

Početkom 2018. godine iz Vlade je saopšteno da pregovara sa nekoliko finansijskih institucija u cilju pronalazjenja povoljnijeg modela otkupa akcija od onog koji je definisan Put opcijom.⁹⁸ Kako je objašnjeno, finansijska institucija bi u ime države otkupila akcije A2A i predala ih državi u vlasništvo, a ona bi ih otplaćivala po istim uslovima.

Iako je u trenutku potpisivanja EPCG Ugovora u EPCG bilo zaposleno 2.638 radnika, do kraja 2009. godine taj broj je bio veći i iznosio je 2.990 zaposlenih.⁹⁹ Do kraja 2016. godine broj uposlenih je bio 2.306 radnika,¹⁰⁰ što znači da je nakon sedam godina broj uposlenih manji za 684 radnika.

⁹⁴ Ugovor o kreditu je potpisan dana 17. maja 2017. godine; link: <http://www.cedis.me/media-centar/saopstenja-za-javnost/zanovabrojila-i-modernizaciju-mreze-ios-39-miliona-eura>

⁹⁵ Odluka o prihvatanju Aneksa 1 Akcionarskog ugovora između Države Crne Gore i A2A S.P.A, broj 00-72/17-6/4 od dana 06. marta 2016. godine; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/95/1372-8808-00-72-17-6-4.pdf>

⁹⁶ Predlog Aneksa 1 Akcionarskog ugovora između Države Crne Gore broj 07-49 od dana 02. marta 2017. godine; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/95/1372-8790-00-72-17-6.pdf>

⁹⁷ Zvanično saopštenje Ministarstva ekonomije od dana 03. jula 2017. godine; link: <http://www.gov.me/vijesti/174185/Aktiviranjem-Put-opcije-zvanicno-je-poceo-proces-izlaska-A2A-iz-vlasnickih-i-upravljackih-struktura-EPCG.html>

⁹⁸ Informacija na sajtu Ministarstva ekonomije od dana 08. januara 2018. godine; link: <http://www.mek.gov.me/vijesti/180253/Intervju-ministarke-Sekulic-agenciji-Mina.html>

⁹⁹ Poslovni izvještaj Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić za 2009. godinu

¹⁰⁰ Sajt Komisije za hartije od vrijednosti, link: <http://www.scmn.me/fajlovi/EPCG201612RK.pdf>

Slika 3: Iz Rješenja Komisije za hartije od vrijednosti

MANS još ne raspolaže dokumentacijom na osnovu koje je Komisija za hartije od vrijednosti odobrila smanjenje akcijskog kapitala EPCG, a na osnovu koje bi se utvrdilo da li je zakonita.¹⁰⁴

5.1.10. Komisija za hartije od vrijednosti početkom 2018. odobrava smanjenje kapitala: Sredinom januara 2018. godine Komisija za hartije od vrijednosti dala je „zeleno svjetlo“ za smanjenje akcijskog kapitala EPCG za preko 148 miliona eura.¹⁰¹

Prema tom odobrenju, akcijski kapital energetske kompanije radi pokrivanja akumuliranih gubitaka umanjuje se za 148,3 miliona eura¹⁰², tako da akcijski kapital nakon smanjenja iznosi 855,2 miliona eura.¹⁰³ Istovremeno, odlukom je smanjena nominalna vrijednost akcije EPCG sa 7,64 eura na 6,51 eura.

¹⁰¹ Rješenje Komisije za hartije od vrijednosti broj 02/3-289/7-02 od dana 12. januara 2018. godine, link: <http://www.scmn.me/fajlovi/289-7-02.pdf>

¹⁰² Tačna suma je 148.373.499 eura

¹⁰³ Tačna suma je 855.285.365,96 eura

¹⁰⁴ Dokumentacija je u februaru 2018. godine zatražena od Komisije za hartije od vrijednosti na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Autor:

Ines Mrdović, Koordinator Istraživačkog centra MANS-a

Februar 2018

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Dalmatinska 188 Podgorica,

(020) 266 326

(020) 266 327

(069) 446 094

www.mans.co.me

mans@t-com.me